

**Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги
Кыргыз билим берүү академиясы**

**С. К. Рысбаев
Н.С. Жусупбекова
А.А. Оморова
А.Б.Батыркулова**

Долбоор

**Окутуу орус тилинде жүргүзүлгөн жалпы билим берүүчү (эне тили
дунган тили болгон) мектептердин 1-4-класстары үчүн
кыргыз тилинин программасы**

Бишкек-2022

Мазмуну

Кириш сөз	3
Кыргыз тилин экинчи тил катары үйрөтүүнүн максаты жана милдеттери.....	4
Эл аралык тил үйрөнүү стандартына негизделген кыргыз тилин үйрөнүү деңгээлдери жана анын мүнөздөмөсү.....	4
Кыргыз тилин сүйлөшүү чөйрөсүнө, кептик темаларга жана андагы коммуникативдик милдеттерге ылайык үйрөтүүдөгү талаптар	5
Кеп ишмердүүлүгүнүн түрлөрүн өнүктүрүүгө коюлуучу талаптар.....	9
Кыргыз тилин экинчи тил катары үйрөтүүдө окуучулардын жетишкендиктерин баалоо	13
1-4-класстар үчүн болжолдуу календардык-тематикалык пландаштыруу..	19

Кириш сөз

Кыргыз тили – Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тили. Ал тилде кыргыз элинин эзелтен берки рухий байлыгы топтолгон, ал байлык бүгүн да элдин түгөнгүс казынасы катар жашай бермекчи. Биринчиден, кыргыз тили коомдук турмушта талаптагыдай колдонулуп, учурда жана келечек муундары жазуу-оозеки түрдө турмуштук зарыл курал катары пайдаланышы шарт. Экинчиден, республикабызда жашап жаткан башка улуттун өкүлдөрү дагы кыргыз тилин үйрөнүүсү, түпкү элдин салт-санааларын билиши анын талаптагыдай өнүгүшүнүн зарыл шарттарынын бири болмокчу. Ошондуктан, кыргыз тилин мындан ары сактап калуу, өнүктүрүү жана башка улуттун өкүлдөрүнүн окуп-үйрөнүү маселеси атайын мыйзам менен тастыкталып отурат.

Кыргыз тили республикабызда жашаган түрдүү улуттардын өкүлдөрүнүн карым-катышынын куралы катары болуусуна камылга көрүү керек. Ал аркылуу кыргыз мамлекетинин аброюн көтөрүү, бүгүнкү дүйнөлөшүү кезинде кыргыз тили аркылуу кыргыз улутун сактап калуу жана ошондой улуу вазийпаны аркалаган улутман уул-кыздарды азыртадан тарбиялоо болуп саналат.

Ушул максатта 1991-жылы кыргыз тилине мамлекеттик тил статусу берилген. Мына ошондон бери кыргыз тили окутуу орус, өзбек жана тажик тилдеринде жүргүзүлгөн мектептерде негизги окуу предмети катары окулуп келе жатат. Буга чейинки окуу программасы Кыргызстанда кыргыз тилин экинчи тил катары үйрөтүү методикасы калыптана элек кезде жазылгандыктан, сабакта окуучуну тилдин грамматикасы менен лексикасын жаттап үйрөтүүгө айрыкча басым коюлуп, окуучулар тилди практикалык негизде үйрөнө албай келди.

Учурда кыргыз тилин экинчи тил катары үйрөтүүгө жаңыча мамиле жасала баштады, атап айтканда, чет тилдерин деңгээлдик негизде үйрөтүүнүн методикасына таянуу менен, буга чейин колдонулуп келген окуу программасын жаңылоо башталды. КРнын Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан «Кыргыз тилин экинчи тил катары үйрөтүүнүн концепциясы», 2017-жылдын ... № ... буйругу менен **«Окутуу орус, өзбек, тажик тилдеринде жүргүзүлүүчү мектептердин башталгыч класстары үчүн кыргыз тили боюнча предметтик стандарты»** бекитилди. Аталган нормативдик документтердин негизинде кыргыз тилин экинчи тил катары окутуунун программасы жазылды.

Программада 1-4-класстарга ылайык сүйлөшүү чөйрөлөрү, грамматикалык жана коммуникативдик минимумдар 7 кептик тема (модулдар) аркылуу сунушталды.

Окутуу орус тилинде жүргүзүлгөн жалпы билим берүүчү (эне тили дунган тили болгон) мектептердин 1-4-класстары үчүн кыргыз тилинин сааттары мурда жумасына 3 саат, жыл бою 102 саат окутулган болсо, 2022-2023-окуу жылында 1 саатка азайгандыктан, жумасына 2 саат, жыл бою 68 саат өтүлөт. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 22-июлундагы №393 токтому менен бекиген Кыргыз Республикасынын мектептик жалпы билим берүүнүн мамлекеттик

билим берүү стандартынын негизинде сааттар азайды. Ушуга ылайык окуу программасында бөлүнгөн сааттар иретке келтирилди.

Кыргыз тилин экинчи тил катары үйрөтүүнүн максаты жана милдеттери

Кыргыз тилин окутуунун негизги максаты күндөлүк турмуш-тиричиликтин түрдүү чөйрөсүндө жана турмуштук кырдаалдарда кыргыз тилинде эркин баарлаша алууга, угуп түшүнүүгө, окуп түшүнүүгө жана жазууга үйрөтүү.

Милдеттери:

-окуучулар өз алдынча ой-пикирин кыргыз тилинде билдирип, темага ылайык маектеше алууга жетишүү;

-кеп ишмердүүлүгүнүн угуу, окуу, сүйлөө, жазуу түрлөрүндө иштөө көндүмдөрүнө ээ болуу;

-сабакты коммуникативдик ыкмада уюштуруу менен окуучуну турмуштук түрдүү кырдаалдарда сүйлөшө алуу менен, кыргызча сүйлөө маданиятына көнүгүү жана кыргыз тили аркылуу дүйнө таануусун өстүрүү;

- кыргыз тилинде массалык маалымат булактарын түшүнүүгө жетишүү;

-болуп өткөн же боло турган окуя туурасында монологдук баяндоо, сүрөттөө жана ой жүгүртүү түрүндө пикирин билдире алуу;

-темага ылайык тексттин мазмунун түшүндүрүп өз сөзү менен айтып бере алышы жана өз алдынча текст түзө алуу.

Эл аралык тил үйрөнүү стандартына негизделген кыргыз тилин үйрөнүү деңгээлдери жана анын мүнөздөмөсү

Деңгээлдер	Тилдик чөйрө жок болсо	Тилдик чөйрө бар болсо
A1 Баштапкы	1-4-класстар	1-4-класстар
A2 Негизги	5-7-класстар	5-7-класстар
B1 Орто	8-11- класстар	8-9-класстар
B2 Ортодон жогорку	-	10-11-класстар

A1 Баштапкы деңгээл (кыргыз тилин үйрөнүүгө багыттоочу мезгил) 1-классты камтыйт да, кыргыз тилин жаңыдан үйрөнө баштаган башка тилдүү балдар кыргызча сүйлөшүүгө үйрөнүүгө киришүү мезгили болуу менен, анын эң жөнөкөй көндүмдөргө ээ кылуу аркылуу жыйынтыкталат. Ал деңгээлде балдар ээ болуучу көндүмдөр белгилеген чөйрөлөрдүн ичинен балага, анын жашоо жана окуу чөйрөсүнө жакыныраактарын камтыйт, ошону менен бирге, сүйлөшүүгө машыктыруучу жөнөкөй кырдаалдар, лексикалык чакан минимум, грамматикалык жөнөкөй формалар камтылат. Бул баскычты өткөндөр төмөндөгүдөй коммуникативдик иш-аракеттерге ээ болушат, т.а: - окупкан мугалими, классташтары менен кыргызча таанышып, өзүн тааныштырып, учураша жана коштошо билүүгө;

- өзү, ата-энеси, бир туугандары, жашаган дареги тууралуу айтып бере алууга;
- жашаган, окуган аймагы, андагы объектилер, жандуу-жансыз заттар, тамак-аш, кийим-кече, үй буюмдарынын аталыштарын айта билүүгө;

- өзүнүн жана түрдүү жандуу-жансыз заттардын турган ордун, кайда экенин, эмне кылып жатканын айта билүүгө;
- күндүн убактыларын, жуманын, айдын аталыштарын, жылдын мезгилдер менен эсебин кыргызча айта алуу;
- класстагы, мектептеги окуу-тарбия иштерине байланыштуу аткарылуучу иштерди түшүнүүгө, коюлган суроолорго кыргызча жооп бере алууга... Ал эми, 2-3-4-класстарды камтыган А1Баштапкы деңгээли (тилдик жана сүйлөшүү көндүмдөрүнө машыктыруу мезгили) да балдарды турмуштук жөнөкөй чөйрөлөрүндө сүйлөшүп-пикирлешүүгө көнүктүрүү менен, баштапкы киришүү деңгээлиндеги көндүмдөрдү андан ары улантат. Бирок мындагы кадыресе көндүмдөрдүн талаптарындагы башкы айырмачылык – анын түзүлүшү үч этаптан турат, т.а. кыргызча баарлашууга болгон баштапкы жөнөкөй көндүмдөр калыптанып, андан ары баштапкы орто көндүмдөр бекемделип, баштапкы толук көндүм менен аякталат. Окуу материалдары да ушундай багытта, бирин-бири толуктап уланткан мүнөздө башталып, жыйынтыкталат. Бул деңгээлди басып өткөн окуучулар заттык сандык жана кыймылды билдирген сөздөрдү жана да жак, чак, жөндөмө мүчөлөрүн кебинде колдонуп, кадыресе күндөлүк алыш-бериш, сурап алуу-сурап билүү аракеттерине жарап калышат. Тактап айтканда:
 - класста окуу ишмердүүлүктөрүнө жараша айтылган сөздөрдү, көрсөтмөлөрдү түшүнө билүүгө, мугалимдин суроолоруна жооп бере алууга;
 - кыргызча уруксат, кечирим сурай алууга, нерсенин эмне экенин сурап билүүгө жана сурап алууга;
 - өзүнүн үй-бүлө мүчөлөрүнүн ар биринин ким экени, жашы, аткарган иштери, ата-энелерине, бир туугандарына жардам берүү тууралуу кыргызча маалымат бере алууга, ал тууралуу суроолорго жооп берүүгө;
 - түрдүү жөнөкөй кырдаалдарга жараша берилген суроолорго кыскача, туура, так жооп бере алууга, өз оюн билдире алууга;
 - аба ырайы, жаан-чачын, ага ылайык кийинүү, үй жаныбарларынын, жапайы айбанаттардын аттарын атай билүүгө;
 - качан, каерде эмне кыларын, кайда барарын, учурда эмне кылып жатканын, буюмдун кимдики экенин, буюмдун канча, кандай экенин кыргызча айта алуу жана суроого так, туура жооп бере алууга.

Кыргыз тилин сүйлөшүү чөйрөсүнө, кептик темаларга жана андагы коммуникативдик милдеттерге ылайык үйрөтүүдөгү талаптар

Коомдун талабына ылайык, тил үйрөнүү методикасы да грамматикалык ыкмадан коммуникативдик ыкмага өтүшү мыйзам ченемдүү процеске айланды. Эң негизгиси – мамлекеттик тилди үйрөнүүнүн заманбап талаптарына жооп берүүчү Предметтик стандарты жаралды. Мунун өзү программанын мазмунунун түп-тамырына чейин өзгөрүшүнө алып келди. Сунушталып жаткан программанын принципалдуу өзгөчөлүгү алардагы материалдардын практикалык багыты болуп саналат. Окуучуларга кандайдыр бир теманын алкагында баарлашуу мүмкүнчүлүгү түзүлүп, тилди

кадимки жашоо шарттарында колдоно тургандай окуу кырдаалдары жаратылышы керек. Эң негизгиси, тил баарлашуунун каражаты катары колдонулушу зарыл.

Кыргыз тилин экинчи тил катары үйрөтүүдө коюлуучу талаптар мамлекеттик тилдин кулач жайышын, рухий беделинин көтөрүлүшүн камсыз кылат. Кыргыз тили республикада жашап жаткан түрдүү улуттардын өкүлдөрүнүн арасында рухий көпүрө болуп, аларды бириктирүүчү каражат деңгээлине жетишет, акырында, кыргыз элинин байыртадан берки рухий казынасынын, тарыхынын, дилинин өлбөстүгүн далилдейт.

Мектеп окуучусунда **кыргыз тилин үйрөнүүгө жана сүйлөөгө болгон ички зарылдыктын, каалоо сезиминин, ички керектөөсүнүн** (мотивация) пайда болуусуна, инсандык мамилелерге, жазуу жана оозеки коммуникацияга карата ички даярдыгынын жаралышына (интенция) өбөлгөлөр түзүлүшү керек.

Кыргыз тилинде сүйлөөгө болгон турмуштук жандуу практиканын болушу, класстагы ар бир сабакта мугалим менен окуучу кыргыз тилинде гана баарлашуусу, сабактын түздөн-түз кыргыз тилинде гана жүрүүсү абдан зарыл.

Ушундай талаптар менен катар, кыргыз тилин натыйжалуу үйрөтүүдө төмөнкү илимий-педагогикалык зарыл шарттар эске алынышы керек:

- кыргыз тилин экинчи тил катары окутууда коммуникативдик принциптерди жетекчиликке алуу;
- кыргыз тили сабагынын максаттарын так аныктоо;
- кыргыз тилин үйрөтүү методдорун туура тандоо;
- кыргыз тилин экинчи тил катары окутуу боюнча предметтик стандартка жана программага негизделген сапаттуу окуу китептерин түзүү, усулдук жана дидактикалык адабияттарды тандоо.

Окуучулардын кебин максаттуу өстүрүү үчүн төмөнкү сүйлөшүү чөйрөлөрү сунушталат:

- **Социалдык-тиричилик чөйрө (баланын жекече чөйрөсү; күнүмдүк тиричилик чөйрөсү)**
- **Социалдык-маданий чөйрө (жүрүм-турум, адеп; экологиялык чөйрө)**
- **Окуу-эмгек чөйрөсү (окуу-таануучулук чөйрө; баланын кызыгуулары)**

Социалдык-тиричилик чөйрө (баланын жекече чөйрөсү; күнүмдүк тиричилик чөйрөсү). Бул чөйрөнүн мазмунун төмөнкү окуу материалдары түзөт: үй-бүлөдөгү жана достор арасындагы өз ара мамилелер; бөлмө, жекече буюмдар, үй дареги; бир туугандар жөнүндө камкордук, ата-энелерге жардам; сырткы келбети; окуучулардын шаардык/ айылдык жашоо чөйрөсү; соода-сатык; ден соолук жана жеке гигиена; адамдын сырткы келбети жана мүнөздөмөсү; чөнтөк акчалар; сергек жашоо; уюлдук телефон менен сүйлөшүү; мектептеги, үй-бүлөдөгү жана достор арасындагы инсандык өз ара мамилелер; үй-бүлөдөгү милдеттерди бөлүштүрүү; үй-бүлө кирешеси; туугандар арасындагы байланыш, үй-бүлөдөгү баарлашуу; үй-бүлөлүк салттар; үй-бүлөлүк баалуулуктар; бата.

Социалдык-маданий чөйрө (жүрүм-турум, адеп; экологиялык чөйрө)
Бул чөйрөнүн мазмунун төмөнкү окуу материалдары түзөт: ата-энелерди сыйлоо, улууларга сылык мамиле жасоо, кичүүлөрдү колдоо; каникулду жылдын ар кайсы мезгилинде өткөрүү; кийим адеби, коомдук жерлерде өзүн алып жүрүүнүн адеби, телефон менен сүйлөшүү адеби; айлана-чөйрөнү коргоо; Ата мекен; географиялык абалы, климаты, аба-ырайы, борбору, тарыхый жерлери; бош убакыт жана кызыгуулар (спорт, музыка, киного \ театрга баруу, дискотекалар, кафе); жаштар модасы; өз өлкөсү, кошуна өлкөлөр жана чет өлкөлөр, алардын маданий өзгөчөлүктөрү (улуттук майрамдар, белгилүү даталар, салттар); Кыргызстан боюнча саякат; белгилүү адамдар, алардын илимге жана дүйнөлүк маданиятка кошкон салымы; жаратылыш жана экология көйгөйлөрү; Ала-Тоо жергеси, анын жаратылышы, жыл мезгилдери, тоолору, көлдөрү, жаныбарлар, канаттуулар, үй жана жапайы жаныбарлар; баарлашууда калтырган алгачкы таасир; эркиндик жана жоопкерчилик; жаштардын кызыгуулары; адамга өз мекенинин маанилүүлүгү; шаардагы жана айылдагы жашоо; шаардагы жана айылдагы жаштардын бош убактысы; шаардагы жана айылдагы жашоонун артыкчылыктары; досуна / курбуна тартуулаган белектин маанилүүлүгү; өзүн социалдык чөйрөдө алып жүрө алуусу.

Окуу-эмгек жана кесип чөйрөсү (окуу-таануучулук чөйрө; баланын кызыгуулары) Бул чөйрөнүн мазмунун төмөнкү окуу материалдары түзөт: мамлекеттик тилдин ролу; мектеп жана мектептеги жашоо; окутулган предметтер жана аларга мамиле; Ата мекен, улуттук баатырлар, Манас, кыргыз эли, кыргыз жери, белгилүү инсандар, Кыргызстандагы бөлөк улуттардын өкүлдөрү; мектептеги билим берүү; мектептеги жашоо: мектептеги жүрүм-турум, коомдук жашоого катышуу; кесип тандоо маселелери; массалык маалымат каражаттары (пресса, телевидение, үналгы, телефон, интернет); адамдын мүнөзү жана кесип; адамды урматтоо, сыйлоо; кызыгуулар; адабият; театр; кино; музыка; спорт; биздин учурдун актуалдуу маселелери; демократиянын артыкчылыктары жана кемчиликтери.

Программада кептик интенциянын ишке ашырылышына өзгөчө басым салынат.

Кептик интенция – адамдын тил үйрөнүүгө болгон каалоо, ниети жаткан сүйлөшүү багыттары жана тил үйрөнүү аракетине ой жүгүртүүнүн ички максаттуу планы. Интенция аң сезимдүү жана аң сезимсиз түрдө, монологдук жана диалогдук формада пайда болуусу ыктымал. Сунушталган программа баштапкы тил билүү деңгээлинен негизги деңгээлге жеткирүү үчүн баарлашуунун ар түрдүү кырдаалдарында төмөнкү интенциялардын өнүгүүсүн эске алат.

Байланыштыруучу интенциялар:

- учурашуу (тереңдетүү);
- байланышкан адамдардын статустарына жараша таанышуу, өзүн жана башка бирөөнү тааныштыруу;
- бирөөнүн көңүлүн өзүнө буруу;
- пикир алышууга катышуу;
- пикир алышуу демилгесин колго алуу;

- пикир алышууну уланта алуу;
- пикир алышуу процессинде анын темасын, багытын өзгөртүү;
- кырдаалга жараша сүйлөшүүнү жыйынтыктоо;
- пикир алышкан адамдары менен алардын статустарына жараша коштошо билүү;
- ыраазычылыгын билдирүү;
- кечирим сурай билүү;
- куттуктоо;
- ийгилик каалоо;
- чакыруу.

Жөнгө салуучу интенциялар (пикир алышкан адам менен мамилени жана каалоо-ниетин жөнгө салуу):

- сурануу, өтүнүү;
- кеңеш айтуу;
- сунушун билдирүү;
- каалоосун айтуу;
- талап кылуу, буюруу;
- тыюу салуу;
- макул же каршы экенин билдирүү;
- убада берүү.

Маалыматтык интенциялар:

- болуп жаткан, боло турган жана болуп өткөн окуяларды тактоо;
- окуянын мезгилин, ордун тактоо;
- окуянын кандай ишке ашканын, анын далилдерин сурап билүү;
- алдыдагы максаттарды тактоо;
- окуянын себептерин тактоо;
- иштин натыйжасын, анын ким тарабынан аткарылганын тактоо;
- кайра сурап тактоо.

Баа берүүчү интенциялар:

- каалоо-тилегин билдирүү;
- талабын билдирүү;
- жеке оюн билдирүү;
- кабардар экенин билдирүү;
- жактыруу;
- мактоо;
- каршылык көрсөтүү;
- оң же терс баа берүүсүн билдирүү;
- кубануусун же кайгыруусун билдирүү;
- бир нерсеге кызыгуусун билдирүү.

Окуучулар экинчи тилди ийгиликтүү өздөштүрүп, коммуникативдик ниеттер (интенциялар) чынында ишке ашырылышы үчүн, тагыраак айтканда, ар бир сабакта окуучулар арасында коммуникация жүрүшү үчүн төмөнкү принциптер сакталышы керек.

Алар төмөнкүлөр:

- кеп ишмердигинин артыкчылык принциби;
- кырдаалдык принциби;

- функционалдуулук принциби;
- коомго аралаштыруу принциби;
- жагдай-шарт принциби;
- комплекстүүлүк принциби;
- жаңылык жана варианттуулук принциби.

Булардан тышкары төмөнкү жалпы дидактикалык окуу принциптерин да кошуу керек:

- көрсөтмөлүүлүк принциби;
- жигердүүлүк принциби;
- экинчи тилди окуп-үйрөнүүдө өзгөчө мааниге ээ болгон жекелештирүү принциби.

Окуучуларда кептин бардык түрлөрү: угуп түшүнүү, сүйлөө, окуп түшүнүү жана жазуу жөнүндө комплекстүү түшүнүктү жаратуу абдан маанилүү. Кептин бардык түрлөрүнө комплекстүү үйрөтүү азыркы күндө эң натыйжалуу жана жыйынтыкка багытталган, мезгилдин талаптарына жооп берген методика. Кеп ишмердиктин негизги түрлөрүнө ээ болуу адамдын коммуникативдик компетенттүүлүгүнүн негизин түзөт да, угуп жаткан кепти кабыл алуу (угуп түшүнүү) жана маалыматты окуп түшүнүү, ошондой эле оозеки жана жазуу түрүндө сабаттуу, так, логикалуу өз ойлорун кептик баарлашуунун шарттарын эске алуу менен бере алуу дегенди билдирет.

Кеп ишмердүүлүгүнүн түрлөрүнөн өнүктүрүүгө коюлуучу талаптар

Угуп түшүнүү – бул башкалардын сүйлөгөнүн угуу жана түшүнүү жөндөмдүүлүгү.

Бул айтылган ойдун идеясын, лексикасын, грамматикасын жана акцентин кошо түшүнүүнү камтыйт.

Угуп түшүнүү – бул максат жана окутуу каражаты.

Угуп түшүнүү көндүмдөрүн машыктыруу үчүн төмөндөгүдөй көнүгүүлөр керек:

Угууга чейинки көнүгүүлөр:

- алдыда сөз боло турган теманы же кырдаалды коюу – сөз эмне жөнүндө болору тууралуу түшүнүк берүү
- темага кызыгуу жаратуу – алдыда уктурула турган материалдын айланасында жеке тажрыйбаларына кайрылса да болот. Алсак, эгер алдыда жаныбарлар жөнүндө сөз болсо – зоопарк жөнүндө сүйлөшүүгө, же токойдо, талааларда кандай жаныбарлар болору жөнүндө сөз кылууга болот.
- ... жөнүндө эмнелерди билесиңер? Алар кайда ...? Бул эмне? Алар кандай көйгөйлөргө туш болушат? Алар эмне үчүн маанилүү?
- тема боюнча кепин активдештирүү. Мисалы, мээ чабуулу катары «Ким көп сөз билет (этиштерди, зат атоочторду, тактоочторду)?» деген өңдүү чакан оюндар түрүндө жүргүзүүгө болот.

- мазмунду болжолдоо – темага, аталышка, же сүрөттөргө карап, мындан ары эмне жөнүндө сөз боло турганын табуу.
- жаңы сөздөр менен таанышуу. Тааныш эмес сөздөр (мааниси түшүнүксүз сөздөр) кепти угуп кабылдоого тоскоол болбош керек.
- угуунун максатын кандай түшүнгөнүн текшерүү. Каттышуучулар угуп түшүнүүнүн тапшырмаларын кандай түшүнүштү, мазмун жөнүндө айрым түшүнүктөргө ээ болуштубу?
- аталышына, темага, таяныч сүрөттөргө, ачык сөздөргө карап, мазмунду текстти укканга чейин алдын-ала болжолдоп айтса болот. Мисалы, карточкаларды толтуруу аркылуу.

Угуу учурундагы көнүгүүлөр:

- сөз эмне жөнүндө болуп жатканын, окуя кайсы жерде өтүп жатканын ж.б. аныктоо;
- түшүнүксүз болуп калган жерге көңүл буруу жана ал жөнүндө суроо түзүү;
- угуу башталганга чейинки божомолдорду тастыктоо же четке чыгаруу;
- тыянак чыгаруу, баа берүү

Уктурулгандан кийинки көнүгүүлөр:

- аудиоматериалдын текстиндеги «калтырылып кеткен сөздү толуктагыла»;
- бир нече жооптордун арасынан туурасын табуу: туура /туура эмес, кыскача жооптор, парафраз (грек тилинен-айтып берүү);
- суроолорго жооп берүү;
- эпизодду сүрөттөп берүү;
- план түзүү, анын жардамы менен айтып берүү;
- турмуштагы кырдаалдар менен салыштыруу ж.б.

Окуу – кеп ишмердүүлүгүнүн рецептивдик түрү, кабыл алынган маалыматтарды түшүнүү көндүмү.

Текстти окууга чейинки иштер:

- текстте козголгон маселени, теманы билүү /
- жаңы сөздөрдү түшүнүү
- окуу процессиндеги кыйынчылыктарды жоюу
- татаал тилдик конструкцияларды түшүнүү
- алдыдагы окуунун маанисин түшүнүү

Окуу учурундагы иштер:

- рефлексияны өз тажрыйбалары менен байланышта колдоно билүү жана алган билимдерин практикада пайдалана билүү билгичтиги
- тексттеги ачык сөздүк үлгүлөрдү табуу
- алардын көмүскөдөгү маанилерин ачуу аркылуу өздөштүрүү
- текстте «айтылган» окурмандык түшүнүктү түзүү
- текст ичиндеги маанилик байланыштарды көрсөтүү
- окуудан кийин (тексттен кийинки жумуш)

Окуп бүткөндөн кийинки иштер:

Мазмундук деңгээлде

Идентификациялоо (окшоштуруу)

- окулган маалыматтан берилгендер менен мазмуну боюнча окшош фразаларды тапкыла;
- бул фразалар аңгеменин мазмунуна дал келеби, аныктагыла;
- берилген фразалардын ичинен аңгеменин мазмунуна дал келе тургандарын тандагыла

Издөө

- ... тастыктоочу фразаларды тапкыла;
- ... мүнөздөөчү фразаларды тапкыла;
- ... себептерин ачып берүүчү фразаларды тапкыла;
- ... көйгөйлөрүн көрсөтүүчү фразаларды тапкыла.

Маанилик деңгээлде

- төмөнкүлөрдөн мааниси боюнча туура жоопту тапкыла;
- ... сунушталган варианттардын ичинен текстке ылайыктуу аталышты тандагыла;
- ар бир абзацтан анын мазмунун берип турган бирден фраза тандагыла;
- аңгемелешүү.

Сүйлөө - угуп түшүнүү менен бирге оозеки кептик пикир алышууну ишке ашыруучу кеп ишмердүүлүгүнүн продуктивдүү түрү.

Сүйлөөгө үйрөтүүнүн максаты – түрдүү кырдаалдарда окуучулардын оозеки пикир алышуу жөндөмдүүлүктөрүн алардын кызыкчылыктарына жана реалдуу керектөөлөрүнө ылайык ишке ашыруу.

Сүйлөө көндүмүн өнүктүрүүдөгү даярдоочу этаптын тапшырмалары:

- текстти талкуулоо / аңгемелешүү
- текстти берилген кептик үлгү боюнча иштеп чыгуу
- көрсөтмөлүүлүккө таянып аңгемелешүү

Сүйлөө көндүмүн өнүктүрүүдөгү коммуникативдик этап:

- берилген кырдаал боюнча таянычтар (лексикалык, көрсөтмөлүү, маанилик) аркылуу сүйлөшүү

Сүйлөшүүгө үйрөтүүдөгү ыкмалар:

- Жуптарда иштөө
- Чакан топтордо иштөө
- Изилдөөчүлүк долбоорлор
- Ролдук оюндар
- Талаш-тартыштар
- Маалыматтын түрдүү булактары жана документтер аркылуу интерактивдүү иштөө
- Чыгармачыл иштер

Жазууга үйрөтүү – ойду жазуу түрүндө өз алдынча баяндап берүү компетенттүүлүгүн калыптандыруу.

1-этап: жазуу тексттеринин сунуш кылынган үлгүлөрүн талдоо менен бирге анын жазуу моделин өздөштүргөн учурдагы үлгүлөр менен иштөө.

2-этап: мугалим сунуш кылган таянычтар менен жазуу иштерин аткаруу.

3-этап: мугалим сунуш кылган кырдаалды эске алуу менен өз алдынча текст жазуу

Эссе – бул окуучулардын жазуу ишинин өзгөчө жанры, анын максаты - бул же тигил маселе боюнча окурманды маалымдоо же бир нерсени далилдөө эле эмес, кандайдыр бир темага байланыштуу өзүнүн жеке ой жүгүртүүлөрү менен бөлүшүү.

Мектеп практикасындагы эссенин түрлөрү:

1. Баяндоо түрүндөгү эссе
2. Сүрөттөө түрүндөгү эссе
3. Ой жүгүртүү түрүндөгү эссе

Баяндоо эссенин структурасы

Иш-аракеттин башталышы (окуянын башталышы)

Иш-аракеттин өнүгүшү

Кульминациясы (өсүп жеткен чеги)

Аякталышы (окуянын аягы)

Сүрөттөө эссенин структурасы

Предмет, орун же кубулуш жөнүндө жалпы таасирлер (түшүнүктөр)

Предметтин айрым белгилери (жалпы картинанын деталдары)

Баа, корутунду, тыянак

Ой жүгүртүү эссенин структурасы

Тезис (кандайдыр бир ойду тастыктоо).

Ошол ойду далилдөө (же төгүнгө чыгаруу), б.а. мисалдар менен коштолгон аргументтер.

Корутунду, же тыянак.

Кыргыз тилин экинчи тил катары үйрөтүүдө окуучулардын жетишкендиктерин баалоо

Оозеки жоопторду баалоонун критерийлери (монологдор, диалогдор, долбоор иштери, чыгармачылык устаканалар)

Оозеки жооптор беш критерий боюнча бааланат:

1. Мазмун (иштин берилген көлөмүн сактоо, темадан четтебөө, тапшырмада берилген бардык аспектилерди камтуу, тапшырманын түрүнө ылайык кептин стилин, адеп эрежелерин сактоо, аргументациялоо тиешелүү денгээлде).

2. Маек куруучу менен өз ара аракеттенүү (маекти логикалуу жана байланыштуу кура алуу, репликалар менен алмашууда кезекти сактай алуу, суроолорго аргументтүү жоопторду бере алуу, маекти баштай алуу жана аны уланта алуу, ал эми маек үзүлүп калган учурда кайрадан аны кура алуу, тактоо, суроо берүү);

3. Лексика (сөздүк кор тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдетке ылайык);

4. Грамматика (ар түрдүү грамматикалык конструкцияларды колдонуу тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдеттерге ылайык);

5. Тыбыштардын айтылышы (кыргыз тилинин тыбыштарын туура айтуу, сүйлөмдөрдө туура интонацияларды сактоо).

Баа	Мазмун	Коммуникативдик өз ара аракеттенүү	Лексика	Грамматика	Айтылышы
«5»	Берилген көлөм сакталган. Айтылган ойлор темага ылайык, тапшырмадагы бардык аспектилер чагылдырылган, кептин стили тапшырманын түрүнө ылайык, аргументациялоо тиешелүү денгээлде, адеп эрежелери сакталган.	Маектешүүчүнүн репликаларына туура жооп кайтарат. Коюлган коммуникативдик милдеттерди чечүү үчүн кеп демилгеси бар.	Лексика тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдетке ылайык.	Ар түрдүү грамматикалык конструкцияларды колдонуу тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдеттерге ылайык. Сейрек кездешүүчү грамматикалык каталар коммуникацияга тоскоолдук кылбайт.	Кеп кадимки табигый темпте айтылат, орой фонетикалык каталар жок.
«4»	Берилген көлөм анча толук эмес. Айтылган ойлор темага ылайык, тапшырмадагы кээ бир аспектилер чагылдырылган, кептин стили тапшырманын түрүнө ылайык, аргументациялоо дайыма эле тиешелүү денгээлде эмес, бирок адеп эрежелери сакталган.	Коммуникация бир аз кыйынчылыктар менен жүргүзүлөт.	Лексикалык каталар окуучунун кебин кабыл алууга бир аз тоскоолдук жаратат.	Грамматикалык каталар окуучунун кебин кабыл алууга бир аз таасир этет.	Кеп кээде жөнсүз паузаларга ээ. Кээ бир сөздөрдө фонетикалык каталар кетирилет (кыргыз тилинин фонемалары орус тилиндеги окшош фонемалар менен алмаштырылат). Жалпы интонацияга өз эне тилинин таасири байкалып турат.
«3»	Айтылган ойлордун	Коммуникация	Окуучунун	Окуучунун орой	Фонетикалык

	көлөмү анча чон эмес жана алар толук бойдон темага дал келбейт; тапшырмадагы кээ бир аспекттер чагылдырылган эмес, кептин стили тапшырманын түрүнө кээ бир учурларда ылайык эмес, аргументациялоо тиешелүү денгээлде эмес, адеп эрежелери сакталган эмес.	бир кыйла кыйынчылыктар менен жүргүзүлөт. Окуучунун кептик демилгеси жок.	орой лексикалык каталары абдан көп.	грамматикалык каталары абдан көп.	каталардын көптүгүнөн окуучунун кеби кыйынчылык менен кабыл алынат. Жалпы интонацияга өз эне тилинин таасири байкалып турат.
«2»	Окуучу тапшырманын маанисин түшүнбөйт. Тапшырмадагы аспекттер эске алынган эмес.	Коммуникативдик милдет ишке ашырылган эмес.	Окуучу өз оюн билдирген сүйлөмдөрдү түзө албайт.	Окуучу сүйлөмдөрүн грамматикалык жактан туура түзө албайт.	Окуучунун кебин түшүнүү мүмкүн эмес.

Окууну баалоо критерийлери

Окууну ийгиликтүү өздөштүрүүнүн негизги көрсөткүчү болуп окулган тексттен керектүү маалыматты бөлүп чыгаруу болуп саналат. Биз жашоодо тексттерди керектүү маалыматтарды табуу үчүн ар кандай милдеттерди коюп окуйбуз. Буга байланыштуу окуунун төмөнкү түрлөрүн айырмалап жүрүшөт: тексттеги негизги мазмунду жана фактыларды түшүнүү, тексттеги маалыматты толук түшүнүү, тексттен же бир нече тексттерден керектүү маалыматты табуу. Кыргыз тилин үйрөтүүнүн практикалык максаты бул тилде эркин баарлашуу болгондон кийин, окуучулар окуунун бардык түрлөрүн өздөштүрүшү керек.

Окуунун түрлөрү:

1. **Маалымат менен таанышуу**, мындай окууда тексттеги маалыматтын негизги мазмунун түшүнүүгө басым жасалат;

2. **Изилдеп окуу**, маалыматтын мазмунун толук түшүнүүгө, анын ичиндеги деталдарды да изилдөөгө багытталган окуу;

3. **Карап чыгуу** – окуунун мындай түрүндө тексттен керектүү же окурманды кызыктырган маалыматты табуу негизги максат болуп саналат.

Албетте, окуунун ар бир түрү менен байланышкан билгичтиктердин өздөштүрүлүшүн өзүнчө текшерүү керек.

Маалымат менен таанышуу (негизги мазмунду түшүнүү)

Баа	Критерийлер	Окуунун ылдамдыгы
«5»	Тексттин негизги мазмунун түшүнүү, негизги ойду, негизги фактыларды бөлүп көрсөтүү, тааныш эмес сөздөрдүн маанисин контекст же сөз жасоочу элементтер же өз эне тилиндеги окшоштуктар аркылуу билүү.	Окуу ылдамдыгы өз эне тилинде окуганга салыштырмалуу жайыраак.
«4»	Тексттин негизги мазмунун түшүнүү, негизги ойду бөлүп көрсөтүү, кээ бир фактыларды	Окуу ылдамдыгы өз эне тилинде окуганга салыштырмалуу бир аз

	аныктоо. Тил зээндүүлүгү анча өнүккөн эмес, кээ бир тааныш эмес сөздөрдүн маанисин түшүнүүдө кыйналуу.	жай.
«3»	Окулган маалыматтагы негизги мазмунду толук түшүнүү жок, тексттен анча көп эмес фактыларды бөлүп көрсөтүү, тил зээндүүлүгү таптакыр өнүккөн эмес.	Окуу ылдамдыгы өз эне тилинде окуганга салыштырмалуу бир кыйла жай.
«2»	Текстти түшүнүү жок же мазмунду туура эмес түшүнүү, фактыларды аныктоодо, тааныш эмес лексиканын маанисин ачуу жолдоруна ээ эмес.	Окуу ылдамдыгы өз эне тилинде окуганга салыштырмалуу өтө эле жай.

Изилдеп окуу (мазмунду толук түшүнүү, анын ичиндеги деталдарды да изилдөө)

Баа	Критерийлер
«5»	Окуучу татаал эмес текстти (публицистикалык, илимий-популярдуу, туристтерге арналган маалыматты, нускамаларды) толук түшүндү. Окулуп жаткан тексттин мазмунун түшүнүү үчүн белгилүү ыкмаларды колдонду (маанисин табуу, анализ жүргүзүү).
«4»	Текстти толук түшүндү, бирок көп учурда сөздүккө кайрылып жатты.
«3»	Текстти толук түшүнгөн жок, анын мазмунун иштеп чыгуунун ыкмаларына ээ эмес.
«2»	Окуучу текстти түшүнгөн жок, сөздүктөн тааныш эмес сөздөрдү кыйынчылык менен табат.

Карап чыгуу (керектүү же кызыктырган маалыматты табуу)

Баа	Критерийлер
«5»	Окуучу татаал эмес текстти же бир нече тексттерди (поезддердин жүгүртмөсү, меню, телекөрсөтүүлөрдүн программасы же башка ар кандай темадагы анча көлөмдүү эмес тексттер) тез карап чыгып, керектүү маалыматты таба алат.
«4»	Текстти тез эле карап чыгат да, бирок керектүү маалыматтын 2/3 бөлүгүн гана таба алат.
«3»	Окуучу берилген тексттен же тексттерден керектүү маалыматтын 1/3 бөлүгүн гана таба алат.
«2»	Окуучу тексттен эч кандай керектүү маалыматты таба албайт.

Жазуу иштерин баалоо критерийлери

Жазуу иштери үчүн (текшерүү иштери, тесттер, сөздүк диктанттар) баа туура жооптордун пайыздарынан эсептелип алынат:

Иштердин түрлөрү	Текшерүү иштер	Тесттер, сөздүк диктанттар
«2» деген баа	49% жана андан аз	59% жана андан аз
«3» деген баа	50% дан 9% чейин	60% дан 74% чейин
«4» деген баа	70% дан 90% чейин	75% дан 94% чейин
«5» деген баа	91% дан 100% чейин	95% дан 100% чейин

Чыгармачыл жазуу иштери (эссе, дил баян, долбоор, кат ж. б.) төмөнкү беш критерийлер боюнча бааланат:

1. *Мазмун* (иштин берилген көлөмүн сактоо, темадан четтебөө, тапшырмада берилген бардык аспекти камтуу, тапшырманын түрүнө ылайык кептин стилин, адеп эрежелерин сактоо, аргументациялоо тиешелүү денгээлде).

2. *Иштин структурасы* (логикалууулук, жазуу түрүнүн форматын сактоо, текстти абзацтарга бөлүү).

3. *Лексика* (сөз кору тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдетке ылайык).

4. *Грамматика* (ар түрдүү грамматикалык конструкцияларды колдонуу тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдеттерге ылайык).

5. *Орфография жана пунктуация* (орфографиялык каталардын жоктугу, пунктуациянын негизги эрежелерин сактоо: сүйлөмдөр баш тамга менен жазылып башталат, ар сүйлөмдүн аягында чекит же суроо, илеп белгилери коюлган, ошондой эле үтүр коюунун негизги эрежелери сакталган).

Градация

Баа	Баалоо критерийлери				
	Мазмун	Структура	Лексика	Грамматика	Орфография жана пунктуация
«5»	Коммуникативдик милдет толук ишке ашырылган.	Бардык ойлор ырааттуу жайгаштырылган, логикалык байланыштар колдонулган, формат сакталган жана текст абзацтарга бөлүнгөн.	Лексика тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдетке ылайык.	Ар түрдүү грамматикалык конструкцияларды колдонуу тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдеттерге ылайык же коммуника-тивдик милдетти ишке ашырууга тоскоолдук кылбайт.	Орфографиялык каталардын жоктугу, пунктуациянын негизги эрежелерин сактоо: сүйлөмдөр баш тамга менен жазылып башталат, ар сүйлөмдүн аягында чекит же суроо, илеп белгилери коюлган, ошондой эле үтүр коюунун негизги эрежелери сакталган.
«4»	Коммуникативдик милдет толук ишке ашырылган.	Бардык ойлор ырааттуу жайгаштырылган, логикалык байланыштар колдонулган, формат сакталган жана текст абзацтарга бөлүнгөн.	Лексика тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдетке ылайык, бирок орой эмес каталар бар.	Ар түрдүү грамматикалык конструкцияларды колдонуу тиешелүү класстын талаптарына жана коюлган милдеттерге ылайык же коммуника-тивдик милдетти ишке ашырууга бир аз тоскоолдук кылат.	Бир аз орфографиялык каталар бар, пунктуациянын негизги эрежелерин сактоо: сүйлөмдөр баш тамга менен жазылып башталат, ар сүйлөмдүн аягында чекит же суроо, илеп белгилери коюлган, ошондой эле үтүр коюунун негизги эрежелери сакталган.
«3»	Коммуникативдик милдет ишке ашырылган.	Ойлор ырааттуу эмес жайгаштырылган, логикалык байланыштар туура эмес колдонулган,	Кээ бир учурларда лексика жөнсүз колдонулган.	Орой грамматикалык каталар бар.	Орфографиялык каталар бар, пунктуациянын негизги эрежелери кээ бир учурларда сакталбаган: бардык сүйлөмдөр баш тамга менен жазылган эмес, кээ бир сүйлөмдүн аягында чекит же суроо, илеп

		бирок формат сакталган. Текст абзацтарга туура эмес бөлүнгөн.			белгилери коюлган эмес, ошондой эле үтүр коюунун негизги эрежелери бузулган.
«2»	Коммуникативдик милдет ишке ашырылган эмес.	Ойлор ырааттуу эмес жайгаштырылган, логикалык байланыштар колдонулган эмес, формат сакталбаган. Текст абзацтарга бөлүнгөн эмес.	Лексиканы колдонуу боюнча абдан көп каталар бар.	Абдан көп грамматика-лык каталар бар.	Орфографиялык каталар көп, пунктуациянын негизги эрежелери сакталбаган: көп сүйлөмдөр баш тамга менен жазылган эмес, көп сүйлөмдөрдүн аягында чекит же суроо, илеп белгилери коюлган эмес, ошондой эле үтүр коюунун негизги эрежелери бузулган.

1 - 4-класстар үчүн болжолдуу календардык-тематикалык пландаштыруу

Төмөнкү сунушталган болжолдуу календардык-тематикалык пландаштырууну педагогдор кыргыз тилин экинчи тил катары окутууда негиз катары колдоно алышат. Бирок альтернативдүү окуу китептери пайдаланылса, бекитилген предметтик стандарт менен программанын негизинде башка календардык-тематикалык пландаштырууну түзүүсү зарыл.

1-класс үчүн календардык-тематикалык пландаштыруу (жумасына 2 саат– жыл бою 68 саат)

№	Грамматикалык тема	Кептик тема	са ат ы	Кеп үлгүлөрү
I чейрек - 16 саат				
1	Ким? Эмне? деген суроого жооп берүүчү зат атооч сөздөрү;	Үй-бүлө. Саламдашуу, таанышуу	1	-Саламатсызбы? -Саламатчылык.
2	Ким? Эмне? ө, ү тыбыштары	Адамдын ким экенин, буюмдун эмне экенин сурап билүү	1	-Бул ким? -Ал бала (кыз) (мугалим). -Бул эмне? -Ал (үй) китеп.
3	Ким кайда? (каерде? каякта?)	Ким кайда турат? Ким кайда иштейт?	1	- Сергей (мугалим) каякта?

	ээ, өө, оо созулма үндүүлөрү			- Сергей (мугалим) бөлмөдө (класста) - Адилет каякта? - Адилет короодо (бөлмөдө)
4	Эмне кайда? (каерде, каякта?)	Биздин үй	2	Бул кайсы бөлмө?
5	Кандай? Канча? үү, уу созулмалары. -лар мүчөсүнүн уланышы.	Үй-бүлө мүчөлөрүнүн сырткы келбети, мүнөзү	1	- Булар кимдер (эмнелер)? -Алар: атам, апам, эжем, иним. Эжем сулуу. Апам мээримдүү. Атам акылдуу. Иним күчтүү.
6	-гы, -кы тыбыштары	Учурашуу, коштошуу	1	Кандай? Жакшы. Жакшы бар. Кош бол.
7	Жак мүчөлөрү.	Мектеп	1	
8	Таандык мүчөлөр. -ың жана -ым таандык мүчөсүнүн жалганышы	Окуу куралдары	1	
9	Кайда? Каерде?	Класста	1	
10	Канча?	10дон 100гө чейинки сандар.	2	
11	Ким эмне менен алектенет?	Убакыт	2	
12	Кайталоо		1	
13	Жыйынтыктоо		1	
II чейрек - 16 саат				
1	-бы мүчөсү	Нерсе, адам тууралуу сурап билүү	2	-Бул Жамалбы?
2	Канча, канчоо?	Буюмдар. Оюнчуктар	2	-Бул канча алма (китеп)? -Ал он алма (китеп).
3	Эмне кылып жатат? Эмне кылып жатышат?	Кимдин, эмненин учурда эмне кылып жатканын айта билүү	2	Улан эс алып отурат. Балдар ойноп жатышат.
4	Эмне кылам? Эмне кылабыз? деген суроолор. 1-жактын жекелик жана көптүк сандагы жак мүчөлөрү.	Кыргыздын улуттук оюндары	2	
5	Эмне кайда?	Дүкөндө	2	

6	Бул эмне? Ал кандай?	Китеп	2	
7	Ким кайда?	Китепканада	2	
8	Кайталоо		2	
III чейрек – 20 саат				
1	Кандай? деген суроого жооп берген сөздөр	Жаңы жыл майрамы	1	Бул үй бийик. (Бул шире таттуу).
2	Эмне кылып жатат?	Кышкы каникул	2	
3	Эмне кылып жатышат?	Кышында.	2	
4	Ооба, жок деген сөздөрдүн мааниси	Жыл мезгилдери.	1	Ооба (жок), менин телефонум бар (жок).
5	Кайда? Каякка? деген суроолордун мааниси	Кышкы оюндар	2	-Сен каякка барасың? -Мен үйгө (стадионго) барам.
6	Эмне кыласың?	Балдар кантип эс алат?	1	
7	-мын, -сың жак мүчөлөрүнүн зат атооч сөздөрүнө уланышы	Жаз келди. Жазында	2	Мен Андреймин (окуучумун). Мен Асандын баласымын (кызымын). Сен Асандын баласысыңбы? -Ооба (жок)
8	Же бөлүкчөсүнүн тандоо жана ажыраткыч маанисин билүү	Үйдө же көчөдө	1	
9	Кандай? кайсы?	Жазгы майрамдар	1	
10	Кимдики? деген суроого жооп берүү	Кийим-кечелер	1	Бул китеп Асандыкы (Асандыкы эмес, Сергейдики).
11	Кимдин? деген суроого жооп берүү	Баш кийимдер	1	
12	Жалпы таандык -ныкы мүчөсү	Сырт кийимдер	1	
13	Эмне кылат?	Идиш-аяк.	1	
14	Эмне кылышат?	Тамак-аш	1	
15	Эмне кылышат?	Нан	1	
16	Чейректик кайталоо		1	
IV чейрек – 16 саат				
1	Эмес сөзүнүн тануу мааниси	Макул эмес	1	Бул китеп (көйнөк) меники эмес.
2	Каршы сөзүнүн мааниси	Каршы	1	
3	Канчанчы? Неченчи?	Сергек жашоо	1	Бүгүн канчанчы апрель? Класста канча окуучу бар?
4	Аз, көп сөздөрү	Жаратылыш	1	Кыргызстанда тоолор, суулар көп.

				Айылда автобус аз.
5	Кантип? Кайсы?	Жаныбарлар Жапайы айбандар	1	Жаныбарлар – ... Жапайы айбандар – ...
6	Эмне? Эмнелер?	Үй жаныбарлары	1	Үй жаныбарлары – ...
7	Эмне кылат? Эмне кылышат?	Өсүмдүктөр	1	Өсүмдүктөр – ...
8	Кандай?	Жашылчалар	1	Жашылчалар – ...
9	Кантип?	Жемиштер	1	Жемиштер– ...
10	Кыска үндүүлөр	Өлкө	1	Кыргызстан – ...
11	Созулма үндүүлөр	Менин шаарым	1	Бишкек – ...
12	1-жактын жекелик жана көптүк сандагы жак мүчөлөрү	Менин айылым	1	... – менин айылым
13	Текст түзүүнүн өзгөчөлүгү	Менин дарегим	1	Менин дарегим – ...
14	Эссени кантип жазат?	Кыргызстандын тарыхый жерлери	1	
15	Ким? Кимдер?	Белгилүү адамдар	1	
16	Кайталоо		1	

2-класс үчүн календардык-тематикалык пландаштыруу
(жумасына 2 саат– жыл бою 68 саат)

№	Грамматикалык тема	Кептик тема	са ат ы	Кеп үлгүлөрү
I чейрек - 16 саат				
1	Зат атоочтун илик жөндөмөсү -нын мүчөсү.	Үй-бүлө. Ата-эне	2	-Саламатсызбы? -Ассалом-алейкум, таята.
2	Я, ю,ё,е тамгаларынын жазылышы менен айтылышы: таята, таяке, таене, таеже.	Чоң ата, чоң апа Таята, таяке, таене, таеже.	1	-Бул ким? -Ал таята. -Бул эмне? -Ал коён.
3	Таандык ат атоочтор, таандык мүчөлөр -м, -н, -сы: менин апам, сенин апаң, анын апасы.	Менин туугандарымдын кесиби	1	- Апаң ким болуп иштейт? Апаң каякта иштейт? - ... - Атаң ким болуп иштейт? Ал каякта иштейт?
4	Сан атоочтор	Телефондо сүйлөшүү	2	Мен 2-класста окуйм. Менин апам 30 жашта.
5	Кесиптин -чы мүчөсү	Адамдын сырткы келбети,	2	Менин апам сүрөтчү, атам жумушчу. Таятам

		мүнөзү		доктор, таенем тигүүчү. Чоң энем иштебейт. Менин эжем студент, иним окуучу.
6	Кайда?	Досумдун / курбумдун аты	1	Досум мектепте. Апам иште, таенем үйдө.
7	Таандык мүчөнүн 1-жагы көптүк түрү	Биздин үйүбүз	1	
8	Эмне кайда? (каерде, каякта?) Буйрук сүйлөм	Менин бөлмөм	1	Асел, гүлгө суу куй
9	Кайда? Каерде?	Боз үй	1	Боз үй – Боз үйдө ...
10	Канча? Нече?	Жылкы	1	Жылкы – ...
11	Кандай?	Төө	1	Төө – ...
12	Кайталоо		1	
13	Жыйынтыктоо		1	

II чейрек - 16 саат

	Зат атооч: Бул ким? Бул эмне?	Мектеп Мектепте	2	-Бул Жамалбы?
	Суроонун -бы мүчөсү	Кыргыз тили сабагында	2	№28 мектеппи? Бул сызгычы? Сабак окудуңбу? Ооба, окудум. Жок, окуган жокмун.
	Эсептик, иреттик сан атоочтор. Канча? Канчанчы? деген суроолор.	Мугалимдер күнү	2	Сен канча жаштасың? Мен 8 жаштамын. А сенчи? Сен канчанчы класста окуйсуң?
	Этиштин учур чагы.	Убакыт	2	Саат канча болду? Саат ... болду.
	Этиштин жак мүчөлөрү.	Мектепке эрте келем	2	Эмне кылып жатасың? Эмне кыласың? Окуп жатам. 2-класста окуйм.
	Барыш жөндөмөнүн -га мүчөсү	Менин иш күнүм	2	Эртең менен турам. Мектепке барам. Сабакка даярданам.
	Эмне кыл?	Оку, иште, эринбе ...	2	
	Кайталоо		2	

III чейрек – 20 саат

	Эмне болот? Кандай болот?	Аба –ырайы	2	
	Суроолуу сүйлөм	Жыл мезгилдери	1	Ооба, жагат. Жок,

				жакпайт.
	Жай сүйлөм	Кышында.	1	
	Илептүү сүйлөм	Жылдын төрт мезгили	1	
	Зат атоочтор. Ким? Эмне? деген суроолор	Жаз мезгили	2	
	Ким? Эмне? деген суроолор	Жазында	1	
	Көптүктүн -лар мүчөсү	Нооруз	2	
	Чыгыш жөндөмөсүнүн -дан мүчөсү.	Кийим-кечелер	1	
	Атооч жөндөмөсүн кайталоо.	Баш кийим. Улуттук баш кийимдер	1	
	Барыш жөндөмөсүнүн мүчөлөрүн кайталоо.	Бут кийим	1	
	Жатыш жөндөмөсүнүн мүчөлөрүн кайталоо.	Идиш-аяк	1	
	Сөз айкашы	Улуттук идиш-аяктар	2	
	Эсептик сан атооч	Азык-түлүктөр	1	
	Илик жөндөмөсүнүн мүчөлөрүн кайталоо.	Улуттук тамак-аштар	1	
	Чыгыш жөндөмөсүнүн мүчөлөрүн кайталоо.	Кымыз	1	
	Кайталоо		1	
4-чeypek 16 сабак				
	Керек, керекпи, кереги жок деген сөздөр менен сүйлөм	Жаратылыш	1	Бул китеп (көйнөк) меники эмес.
	<u>-бы</u> сурама бөлүкчөсүнүн, <u>эмес</u> терс формасынын мааниси	Жапайы жаныбарлар	1	
	Кайда (каерде), эмне кылат? – суроолорунун мааниси	Жапайы куштар	1	
	Эмне? Эмнелер?	Чабалекей	1	
	Эмнелер кайда?	Жашылчалар	1	
	Ким? Эмне?	Карагат	1	
	Эмне? Эмнелер өсөт?	Жемиш багы Жемиш дарагы	1	
	Эмнелер кайда өсөт?	Дандар	1	
	Унгу жана мүчө	Кыргызстан – менин өлкөм	1	
	Илик жөндөмөсү	Менин кичи мекеним	1	

	Ат атоочтор	Биздин Кыргызстан	1	
	3-жактагы таандыктын –нын мүчөсү	Кыргызстандын борбору	1	
	Текст түзүү	Ысык -Көл – кыргыз жеринин бермети	1	
	Баяндоо	Ала -Тоо	1	
	Ким? Кимдер?	Манас – кыргыз элинин баатыры	1	
	Кайталоо		1	

3-класс үчүн календардык-тематикалык пландаштыруу

(жумасына 2 саат– жыл бою 68 саат)

№	Грамматикалык тема	Кептик тема	саат	Кеп үлгүлөрү
I чейрек - 16саат				
1	Бул эмне? Бул ким? Эмне кылып жатат? деген суроолорду кайталоо.	Менин үй-бүлөм – менин кичинекей өлкөм	2	Менин үй-бүлөм ...
2	3-жактын таандык -сы мүчөсү	Үй-бүлө мүчөлөрүнүн милдеттери	2	уйку бөлмөсү, конок бөлмөсү ... жыйна-, тазала-, иште-
3	Кандай? деген суроо	Менин апам. Менин апам кандай?	1	Менин апам ...
4	Жатыш жөндөмөсүнүн -да, -нда мүчөсүн кайталоо.	Менин милдеттерим	1	Үй жыйнайм, сабак окуйм, таштанды төгөм. ...
5	Көптүктүн -лар мүчөсү.	Үй-бүлөлүк майрамдар	1	Майрамдар –
6	Кандай?	Мүнөз	1	... мүнөзү ...
7	Жандооч	Биздин үйүбүз	1	Биздин үйүбүз ...
8	Этиштин өткөн чагы, -ды мүчөсү.	Менин досум / курбум	1	Менин досум китеп окуду, комуз ойноду, ...
9	Этиштин учур чагы.	Ар бир кесип – ардактуу	1	Иштеп жатат, окуп жатат, окутуп жатат ...
10	Этиштин келер чагы	Менин мектебим	1	Келечекте мектеп ...
11	Эмне? Эмнелер?	Менин классым	1	Классым эмеректер, окуу каражаттар менен

				камсыздалган.
	Эмне ? Эмнелер?	Окуу куралдарым	1	Окуу куралдар – ...
12	Кайталоо		1	
13	Жыйынтыктоо		1	
II чейрек - 16 саат				
	Кандай? Канча? деген суроолор.	Китеп эмне үчүн керек?	2	Окуу куралдарым ...
	Жандооч	Ынтымактуу класс	2	Китеп окуш үчүн керек.
	Зат атоочтун көптүктүн -лар мүчөсүн кайталоо.	Мектеп китепканасы	2	Балдар, кыздар ...
	Көптүктүн -быз мүчөсү: окуйбуз, сүйлөйбүз	Менин иш күнүм	3	Мектеп китепканасында биз окуйбуз, сүйлөйбүз
	-мын мүчөсү	Убакыт. Саат	2	Мен окуймун, сүйлөймүн.
	Кайсы?	Жума күндөрү	2	Саат канча болду? Саат ... болду
	Эмне кылат?	Окуучунун бир күнү	2	Дүйшөмбү, ...
	Кайталоо		1	
III чейрек – 20 саат				
	Этиштин өткөн чагы.	Оюнчуктар	2	
	Этиштин учур чагы	Кыргыз улуттук оюндары	2	
	Кандай? деген суроо	Спорт жана биз	2	
	Созулма үндүүлөр.	Кызыгуулар Хобби	1	
	Зат атоочтун илик, барыш, чыгыш жөндөмөлөрүнүн мүчөлөрүн кайталоо	Күз	2	
	Зат атоочтун көптүк саны, -лар мүчөсүн кайталоо	Кыш	1	
	Кайда? Качан?	Кыштын бир күнү	1	
	Кандай?	Жаз	1	
	Этиштин келер чагы.	Улуттук баш кийимдер	1	
	Кайда? Качан? Канча? Кандай? деген суроолорду кайталоо.	Азык-түлүктөр	1	
	Кайда? Качан? Канча? Кандай? деген суроолорду кайталоо.	Дүкөндө	1	

	Кайда? Качан? Канча? Кандай? деген суроолорду кайталоо.	Ашканада	1	
	Этиштин жөнөкөй учур чагы.	Зоопаркта	1	
	Этиштин жөнөкөй учур чагы.	Жемиштер	1	
	Этиштин жөнөкөй учур чагы.	Айылда	1	
	Кайталоо		1	
4-чейрек 16 сабак				
	Зат атоочтор. 3-жактын -ы,-сы мүчөсү	Мекеним – Кыргызстан	2	
	Бул эмне? Ал кандай? деген суроолор.	Бишкек шаары	1	Кыргызстандын борбору.
	Жатыш жөндөмөсү: Кимде? Эмнеде? Кайда?	Кыргызстандын кооз жерлери	1	
	Зат атоочтун табыш жөндөмөсү: Кимди? Эмнени?	Кыргыз элинин белгилүү адамдары	1	
	Ким?	Бүбүсара Бейшеналиева	1	
	Ким? Кимдер?	Т. Сатылганов	2	
	Этиштин өткөн чагы. Эмне кылды?	Музейде	1	
	Этиштин өткөн чагы. Эмне кылды?	Циркте	1	
	Этиштин өткөн чагы. Эмне кылды?	Театрда	1	
	Этиштин учур чагы. Эмне кылып жатат?	Паркта	1	
	Этиштин келер чагы. Эмне кылат?	Шаарда сейилдөө	1	
	Суроолуу сүйлөмдөр.	Белгилүү даталар	1	
	Кандай? Кайсы?	Кыргыз музыкалык аспаптар	1	
	Кайталоо		1	

4-класс үчүн календардык-тематикалык пландаштыруу
(жумасына 2 саат– жыл бою 68 саат)

№	Грамматикалык тема	Кептик тема	са ат ы	Кеп үлгүлөрү
I чейрек - 16 саат				
1	Уңгу жана мүчө	Үй-бүлө. Бизынтымактуу үй-	1	

		бүлөбүз.		
2	Таандык мүчөлөр. Жалпы таандык мүчө	Туугандар	1	
3	Сөз жасоочу мүчөлөр: -чы, -луу, жана сөз өстүрүүчү мүчөлөр: -лар, --дай, -ынчы, -гыла, -ган, -ды	Мен ким болгум келет?	2	
4	Бул ким? Булар кимдер?	Менин ата-энем ким болуп иштейт	1	
5	Зат атооч сөздөрдөн түзүлгөн сөз айкаштары.	Кесиптер пайдалуу	1	
6	Сөз жасоочу мүчөлөр жана сөз өстүрүүчү мүчөлөр	Менин жайкы каникулум	1	
7	Таандык мүчөлөр. Жалпы таандык мүчө	Менин мугалимим	1	
8	Таандык мүчөлөр. Жалпы таандык мүчө	Менин классташым	1	
9	Таандык мүчөлөр. Жалпы таандык мүчө	Менин досум / курбум	1	
10	Этиштин өткөн чагы	Менин жактырган сабагым	1	
11	Этиштин учур чагы.	Менин иш күнүм	1	
12	Этиштин жак мүчөлөрү.	Менин окуу күнүм	1	
13	Жат жазуу		1	
14	Кайталоо		1	
15	Жыйынтыктоо		1	
II чейрек - 16 саат				
	Эмне? Эмнелер? Кандай?	Кыргыз улуттук оюндары	2	
	Кандайча? Качан?	Кызыгуулар.	2	
	Кантип? деген суроолор	Ден соолук	2	
	Эмне кылат?	Кышка даярдык	2	
	Эмне кылышат?	Кышкы эмгек	2	
	Эмне кылып жатышат?	Кышкы оюндар	2	
	Эмне кылды?	Майрамдар	2	жагабы? кызыктуубу? пайдалуубу?
	Жат жазуу		1	
	Кайталоо		1	
III чейрек – 20 саат				
	Этиштин терс формасы: -ба мүчөсү.	Жаңы жыл	2	

Чыгыш жөндөмөсүнүн мүчөлөрү: -дан, (-сы) -нан	Дүкөндө	2	
Жатыш жөндөмөсүнүн мүчөлөрү: -да, -нда.	Кийим-кече дүкөнүндө	2	
Этиштин учур чагын кайталоо	Баш кийимдер дүкөнүндө	2	
Эмне кылып жатат?	Бут кийимдер дүкөнүндө	1	
Эмне болуп жатат?	Сырт кийимдер дүкөнүндө	1	
Таандык мүчөлөр. Жалпы таандык мүчө	Улуттук кийимдер дүкөнүндө	1	
Зат атооч сөздөрдөн түзүлгөн сөз айкаштары.	Азык-түлүк дүкөнүндө	1	
Зат атоочтун чыгыш жөндөмөсү	Ким эмне сатып алат?	1	
Бул эмне? Булар эмнелер?	Жаз келди. Жазында	1	
Бул эмне? Булар эмнелер?	Жазында кандай кийинет?	1	
Кандай?	Нооруз майрамында	1	
Эмнеден? Кимдин буюму?	Майрам менен куттуктайбыз	1	
Кимдики? Эмненики?	Белек	1	
Жат жазуу		1	
Кайталоо		1	
4-чөйрөк 16 сабак			
Этиштин учур чагы. Эмне кылат?	Жаныбарларга камкордук	1	
Эмне кылышат? Эмне болот?	Жаныбарлардын балдары	1	
Жак мүчөлөрү	Сергек жашоо	1	
Суроолуу -бы мүчөсүн кайталоо	Эмгек	2	
Эмне үчүн? деген суроо	Айылда	1	
Кандай? Кайсы? Кантип? Качан? деген суроолорду кайталоо.	Айылдагы эмгек	1	
Зат атоочтун илик жөндөмөсүн, -нын мүчөсүн кайталоо	Шаардагы эмгек	1	
Эмне кылган?	Окуу – эмгек	1	Адамдардын эмгегин сыйлаш керек.

	Эмне болгон?	Эмгек баатырлары	1	Эмгекти баалаш керек. Эмне үчүн? деген суроо
	Этиштин учур чагы. Эмне кылат?	Скульптура	1	
	Эмне кылыш керек? Эмне кылбаш керек?	Меймандостук	1	
	Кандай? Кайсы? Кантип? Качан? деген суроолорду кайталоо.	Нанды кантип бышырат?	1	-ны мүчөсү
	Этиштин учур чагы. Эмне кылат?	Ашканада. Мектеп ашканасында	1	Зат атоочтун жатыш жөндөмөсү
	Жат жазуу		1	
	Кайталоо		1	